

ТРАДИЦИИ, РИТУАЛИ, ПРАЗНИЦИ

Специализиран докторантски курс на секция „Историческа етнология“

на Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей

Центъра за обучение към БАН

30 лекционни часа, изпит – писмена разработка

Ръководител: доц. д-р Евгения Троева

Анотация

Специализираният докторантски курс „Традиции, ритуали, празници“ е насочен към докторанти в областта на хуманитарните и социалните науки. Лекционният курс представя редица елементи от социално-нормативната култура, семейната обредност, религиозните традиции, съвременната празнична култура на българите. Докторантите ще бъдат запознати с обичайното право като регулатор на обществените отношения в миналото, с традиционната храна и хранене, с основни етапи в жизнения цикъл и обредите, свързани с тях, с музическите традиции, с религиозни обреди и ритуали, с нови чествания, празници, фестивали, исторически възстановки, с настъпващите в резултат на миграциите промени в значенията и структурата на празниците от календарния и жизнения цикъл, със студийната фотография като форма на социализация, съвздействието на границите и граничността върху празниците на погранични общности.

В курса като изворова база ще се използват както литературни и архивни източници, така и собствените теренни наблюдения на лекторите. Изследваните социо-културни явления ще бъдат представени с тяхната динамика и трансформации под влияние на съответни обществени контексти, ще се открият локални и регионални, селски и градски варианти, ще се анализират политики към „националните“ култура, наследство и идентичност в миналото и в съвременността. Предложеният лекционен курс би допринесъл за разширяване на познанията на докторантите в областта на етнологията и антропологията, за уменията им да идентифицират и анализират явления, процеси и тенденции в сферата на културата.

Програма

1. Обичайното право на българското село от Освобождението до 50-те години на XX век (3 часа) – гл. ас. д-р Камен Дончев
2. Храната и храненето в традиционния български жизнен цикъл (раждане, сватба, смърт) (2 часа) – гл. ас. д-р Мария Маркова
3. Детството (2 часа) – доц. д-р Петя Банкова
4. Сватбата в България през XX век (2 часа) – гл. ас. д-р Милена Маринова
5. Погребални обичаи на българите – традиция и съвременност(3 часа) – доц. д-р Валентина Васева
6. Музическите традиции в обичаите и празниците на българите(2 часа)– гл. ас. д-р Галин Георгиев
7. Родствени общности и жертвени ритуали на Балканите(2 часа) – доц. д-р Петко Христов
8. Локална религиозност и идентичност(2 часа) – гл. ас. д-р Виолета Периклиева
9. Съвременно състояние на традиционните и църковни празници, наблюдавани в манастирите около София и в софийските църкви(2 часа)– доц. д-р Валентина Шарланова
10. Съвременни селищни празници и исторически възстановки (2 часа) – доц. д-р Евгения Троева
11. Празнични чествания и футбол (2 часа) – гл. ас. д-р Ива Кюркчиева
12. Ритуал и миграция(2 часа) – гл. ас. д-р Ивайло Марков
13. Граници, гранични зони и идентичности (2 часа) – гл. ас. д-р Светла Антова
14. Ранната студийна фотография като социализационен ритуал(2 часа) – доц. д-р Анелия Касабова

Литература

- Андреев, М. Българското обичайно право. София, 1979.
- Байбурин, А. К. Ритуал в традиционной культуре. – В: Структурно-семантически анализ восточнославянских обрядов. Санкт-Петербург, 1993.
- Банкова, П. Социо културни измерения на детството. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 8. София, 2011, 121-151.
- Бокова, И. Детето – маргинален персонаж във фолклорната култура. – В: Селското дете – шансове за бъдеще. Съст. и ред. В. Кожухарова-Живкова. София, 1999, 122-132.
- Васева, В. Задушницата като обредна дейност. – В: Етнографски проблеми на народната духовна култура. Т. 3. София, 1994, 152-172.
- Васева, В. Ритъмът на живота. София, 2006.
- Воденичарова, А. Родилната обредност на българите като традиционна форма на социализация. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 2. София, 1994, 101-137.
- Вълчинова, Г. Знеполски похвали. Локална религия и идентичност в Западна България. София, 1999.
- Генчев, С. Сватбата. София, 1987.
- Георгиев, Г. Освобождението и етнокултурното развитие на българския народ. 1877-1900. София, 1979.
- Георгиев, Г. Гайдарската традиция в Смолянско. Етнографски аспекти на функционирането ѝ в миналото и съвременността. – *Rhodorica*, т. 2, Смолян, 2007, 129-164.
- Георгиев, Г. За светците свирачи, дявола и дарбата на гайдаря (към проблема за специализираните дейности в българската народна традиция). – В: Света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваницка Георгиева. Т. 2. 2008, 139-164.
- Георгиева, А. Фолклорни измерения на християнството. София, 2012.
- Георгиева, Ив. Етнографско единство на сватбата у българите. – В: Етногенезис и културно наследство на българския народ. София, 1971.
- Грънчарова, Е. Танцовата култура на село Горни Богров, Софийско. София, 2008.
- Жекова, В. Първо венчило. София, 2012.
- Живков, Т. Ив. Народ и песен. Проблеми на фолклорната песенна традиция. София, 1977.
- Захаријева, Св. Свирачът във фолклорната култура. София, 1987.
- Захаријева, Св. Етномузикологията – история, дефиниция и обхват. – Българско музикознание, 1994, № 4, 76-99.

- Иванова, Р. Българската фолклорна сватба. София, 1984.
- Илиева, А. Сватбарски хора и игри. – В: Танцово изкуство, 1982, № 7/8, 100-102.
- Касабова, А. „За спомен“. Значения и „приложения“ на ранния студийен портрет в България (до Първата световна война). – Балканистичен форум 15, 1, Специален брой в чест на Кристина Попова, 2014, 181-194.
- Кузманова, Е. Поглед към някои специфики на градския празничен календар. – Българска етнография, 1994, кн. 1, 83-99.
- Кюркчиева, И. Непрофесионалният футбол – идентичност и памет. – Българска етнология, 2014, 1, 74-88.
- Маринов, Д. Жива старина, кн. II, Русе, 1892, кн. IV, Русе, 1894, кн. VI, Русе, 1907.
- Маринов, Д. Избрани произведения. Т. II. Етнографическо изучаване на Западна България. София, 1984.
- Маркова, М. Структура и организация на храненията на общността, свързани с новороденото и малкото дете (по материали от българската традиция). – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 10. София, 2013, 279-328.
- Маркова, М. Храненето на младоженците в сватбата. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 11. София, 2016, 189-214.
- Пейчева, Л. Между Селото и Вселената: старата фолклорна музика от България в новите времена. София, 2008.
- Периклиева, В. „Ние сме комшии со нивата“. Локална религиозност и идентичност в пограничния регион на Петрич, България и Струмица, Македония. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 10. София, 2013, 465-484.
- Рачева, И., А. Илиева, Св. Захариева. История на българската музикална култура. Т.1. Фолклорът. 1998.
- Рашкова, Н. Етномузикологията – обект, проблематика, развитие на идеите. – Български фолклор, 1996, № 3-4, 98-103.
- Рашкова, Н. Български музикален фолклор (Структурни особености, песенни цикли, музикалнофолклорни диалекти). – Във: Фолклорната култура и човекът. Пловдив, 2002, 92–114.
- Симеонова, Г. Традиционните празници в състояние на промяна. София, 2000.
- Троева, Е. Съвременни селищни празници в България. – В: Светът на българина през XX век. Е. Георгиева, Н. Тодорова (съст.). София, 2011, 52-64.
- Троева, Е. Празникът на града като място на памет. – В: Град и памет. В. Танкова (ред.). Регионален исторически музей Пазарджик, 2012, 182-189.

Христов, П. Общности и празници. Служби, слави, събори и курбани в южнославянското село през първата половина на XX век. София, 2004.

Христов, П. Гурбетчийски делници и празници. – В: Чепреганов, Т. и др. (съст.) Транзициите во историјата и културата. Скопје, 2008, 445–457.

Цанева, Е. Символика на ритуалите при осиновяване на дете у българите. – В: Етнографски проблеми на народната духовна култура. Т.2. София, 1994, 138-170.

Шарланова, В. Софийската Света гора. София, 2013.

Щърбанова, А. Антропология на танца. – Български фолклор, 1994, № 2, 101-108.

Agnew, V. History's affective turn: Historical reenactment and its work in the present. – *Rethinking History*, vol. 11, 3, 2007, 299-312.

Cohen, A. *The Symbolic Construction of Community*. London/New York, 1985.

Cunningham, H. *Children and Childhood in Western Society Since 1500*. London, 2005.

Giulianotti, R. 2005. *Sport. A critical Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Hobsbawm, E. Introduction: Inventing Traditions. – In: Hobsbawm, E., T. Ranger (eds.). *The Invention of Tradition*. Cambridge, 1983, 1–14.

Hristov, P. Celebrating the abandoned village: the ritual process in the post-socialist Balkans. – In: Sikimić, B., P. Hristov (eds.). *Kurban in the Balkans*. Belgrade, 2007, 245-257.

Hristov, P. Seasonal Labour Migrations (Gurbet) in the Central Balkans and their Associated Ritual Cycles. – In: Parusheva, D., L. Gergova (eds.). *The Ritual Year 8. Migrations*. Sofia, 2014, 108–118.

Jenks, Ch. Constituting of Childhood. – In: *Childhood. Critical Concepts in Sociology*. Ed. Ch. Jenks. New York, 2005, 30-56.

Kassabova, A. Identities in frame. Photography and the Construction of a „National Body“ - the Example Bulgaria from the 1860s to WW I. – In: Hristov, P. (ed.). *Migration and Identity. Historical, Cultural and Linguistic Dimensions of Mobility in the Balkans*. София, 2012, 73-87.

Kassabova, A. Portraits and Borders: Early Photographic Portraiture in Bulgaria (1860-1910) and the Construction of Social and Gender Identities. – In: Hristov, P., A. Kasabova, E. Troeva and D. Demski (eds.). *Contextualizing Changes: Migration, Shifting Borders and New Identities in Eastern Europe*. Sofia, 2015, 28-48.

Levine, R. Ethnographic Studies of Childhood: A Historical Overview. – *American Anthropologist*, vol. 109, 2007, №2, 247–260, <http://www.ucpressjournals.com/reprintInfo.asp>.

Norbert, R. *L'Anthropologie juridique*. Paris, 1990.

Periklieva, V. The Cult of Our Lady of Lourdes – Different Levels of Identity Construction of the Bulgarian Catholics from the Town of Rakovski. – In: Contextualizing Changes: Migrations, Shifting Borders and New Identities in Eastern Europe. Sofia, 2015, 257-266.

Roth, Kl. (Hg.). Feste, Feiern, Rituale im östlichen Europa. Berlin, 2008.

Valtchinova, G. (ed.). Religion and Boundaries. Studies from the Balkans, Eastern Europe and Turkey. Istanbul, 2010.